

Poveștile studenților privind prezența la seminarii: ce se află în spatele motivelor invocate

Bogdana Humă

Doctorandă

Școala doctorală de sociologie

Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Universitatea din București

Prezența studenților la ore reprezintă un subiect dezbătut adesea în mediul academic fie, ca variabilă independentă, în relație cu performanța școlară, fie ca rezultat al interferențelor complexe dintre caracteristicile individuale: motivație, trăsături de personalitate, caracteristicile materiei, ale profesorului și desfășurarea orelor. Cele două abordări sunt intrinsec legate prin intermediul finalității cercetărilor: obținerea unor rezultate care să contribuie la o mai bună cunoaștere a fenomenului absenteismului, cu scopul de a gândi și implementa reguli și soluții care să stimuleze participarea studenților la ore.

Pornind de la această premisă, precum și de la observațiile și experiențele directe de la seminariile din cadrul Facultății de Sociologie și Asistență Socială am inițiat, alături de alte șase persoane, absolvente ale facultății, un studiu care își propune să exploreze participarea și neparticiparea studenților din anii întâi, doi și trei la seminarii. Cercetarea se desfășoară pe două direcții complementare: o abordare calitativă, bazată pe focus grupuri și una cantitativă, constând în completarea unui chestionar online care va fi trimis către întreaga populație de studenți. Nu în ultimul rând ne-am propus să colectăm, acolo unde există, informații suplimentare privind participarea la ore, pornind de la listele de prezență care se întocmesc în cadrul fiecărui seminar. În final, urmărim elaborarea unei metodologii de colectare a datelor care să permită replicarea periodică, cu ușurința, a studiului, cu scopul de a colecta date longitudinale care să permită surprinderea traseului academic al studenților și totodată posibilele schimbări ale programei, ale organizării instituționale etc. De asemenea, și poate, de fapt, în primul rând, rezultatele studiului vor putea fi valorificate cu scopul de a stimula prezența studenților la seminarii, cu consecințe pozitive asupra performanțelor academice.

Principala provocare provine din perspectiva metodologiei calitative și constă în interpretarea poveștilor pe care studenții le spun despre prezența la seminarii. Analiza literaturii de specialitate consultată a relevat un număr mare de studii cantitative pe tema absenteismului, mai ales vizând prezența la cursuri (Burke, 2010, Corville-Smith *et al.*, 1998, Dolnicar, 2004, Lang *et al.* 2008). Studiile în care a fost utilizată o abordare calitativă (Dolnicar 2004, Moore *et al.*, 2008) fie au apelat la interviuri pentru a obține posibile răspunsuri care urmau să constituie variantele precodificate ale unor întrebări închise dintr-un chestionar ulterior, fie au utilizat o abordare cantitativă de interpretare a datelor. Spre exemplu, studiul realizat de Moore *et al.* (2008) a colectat 230 de răspunsuri ale studenților la o întrebare deschisă privind circumstanțele în care au lipsit ultima dată la un curs. Ei au fost încurajați să utilizeze propriile cuvinte, să își amintească detaliat contextul și să indice motivele care au stat la baza comportamentului lor. Corelând răspunsurile cu date privind prezența la cursuri a respondenților, autorii au alcătuit trei categorii de studenți, în funcție de motivele invocate de aceștia. Participanții foarte motivați, lipsesc rar, iar atunci când o fac, invocă rațiuni externe, care nu se află sub controlul lor. Motivația medie este ilustrată de o „luptă a motivelor” în care un scop alternativ subordonează studentul și îl împiedică să participe la ore. Nu în ultimul rând, motivația scăzută constă în menționarea unor justificări care apelează la hedonism. Principala limită a studiului constă în modul reduționist de analiză a unor date care ar fi putut contribui la realizarea unei descrieri mai detaliate a modului în care neparticiparea la cursuri este construită lingvistic și social și justificată de către studenți

O posibilă direcție de interpretare a datelor colectate prin intermediul focus grupurilor o constituie abordarea propusă de Terri Orbuch (1997), potrivit căreia oamenii, având o afinitate pentru ordine, produc justificări pentru a explica acțiuni și comportamente deviate. Întru-cât absentarea de la seminarii reprezintă o abatere de la regulile formale și comunicate ale instituției, ne așteptăm ca studenții să ofere justificări ale propriilor comportamente, astfel încât ele să pară

acceptabile, conform definițiilor date situației. În acest caz, justificările produse de respondenți reprezintă în principal un rezultat al investigației frecvenței participării lor la seminarii. Însă, ar fi de preferat ca ele să constituie și o modalitate de obținere a unor informații indirecte privind interpretările subiective ale normelor instituționale privind absenteismul, așteptările lor legate de desfășurarea seminarului, precum și semnificația individuală acordată participării la seminarii, în contextul mai larg al implicării și identificării academice. Nu în ultimul rând, există posibilitatea ca, acordând atenție modului în care sunt formulate justificările din perspectiva funcțiilor pe care le îndeplinesc pentru studenți, acestea să permită o abordare idiografică, dezvăluind interacțiunea dintre subiectivitatea individului și obiectivitatea normelor impuse.

O direcție teoretică similară o reprezintă cea propusă de Wright Mills (1940) care atrage atenția asupra faptului că motivele invocate de oameni pentru a explica propriile acțiuni, în acest caz particular, motivele oferite de studenți pentru a justifica participarea la sau absența de la seminarii, nu pot fi tratate drept indicii ale unor cauze apriorice. În schimb, ele pot dezvălui vocabularele de motive acceptabile în situațiile investigate. Astfel, relatările studenților se dovedesc a fi utile din perspectiva descrierii regulilor lumii sociale în care aceștia trăiesc. De asemenea, motivele pot deveni cauze în momentul în care normele pe care se bazează sunt conștientizate de actori, care aleg să își adecveze conduita la așteptările celor din jur.

Nu în ultimul rând, trebuie avut în vedere faptul că discursurile participanților la studiu reprezintă reacții contextualizate la temele puse în discuție. Absenteismul constituie o conduită deviantă, iar investigarea acestuia necesită luarea în calcul a tendințelor atât spre dezirabilitate socială, cât și spre consistență afișate de indivizi în interacțiunile cu ceilalți. În concluzie, pentru a afla ce se regăsește în spatele motivelor invocate va fi nevoie să ascultăm, mai întâi poveștile studenților, spuse cu propriile lor cuvinte, să descifrăm semnificațiile pe care le acordă normelor instituționale privind prezența la seminarii și să evidențiem modul în care ei se raportează la întreaga experiență academică. Iar la sfârșitul acestei călătorii s-ar putea să avem surpriza că dorința noastră s-a împlinit pe neașteptate: vom deține o mai bună cunoaștere și înțelegere a diversității comportamentelor studenților privind prezența la seminarii.

Bibliografie

- Burke, Lisa A. (2010) Absenteeism in undergraduate business education: A proposed model and exploratory investigation. *Decision Sciences Journal of Innovative Education*. 8, 1,95 – 111.
- Coreville-Smith, Jane, Ryan, Bruce A., Adams, Gerald R. și Dalincadro, Tom. (1998). Distinguishing absentee students from regular attenders. *Journal of Youth and Adolescence*. 27, 5, 629 – 640
- Dolnicar, Sara. (2004). What makes students attend lectures? The shift towards pragmatism in undergraduate lecture attendance. Accesibil în data de 1 martie 2011 la: <http://ro.uow.edu.au/commpapers/81>.
- Lang, M., Joyce, A., Conaty, F. & Kelly, B. (2008). An analysis of factors influencing the attendance of first year university students. In J. Pieterick *et al.* (eds.). *Proceedings of European First Year Experience Conference* (pp 141-147), Wolverhampton, UK.
- Mills, Wright C. (1940). Situated actions and vocabularies of motive. *American Sociological Review*. 5, 6, 904-913.
- Moore, Sarah, Armstrong, Claire și Pearson, Jill. (2008) Lecture absenteeism among students in higher education: A valuable route to understanding student motivation. *Journal of Higher Education Policy and Management*. 30, 1, 15 – 24.
- Orbuch, Terri L. (1997). People's accounts count. The sociology of accounts. *Annual Review of Sociology*. 23, 455-478.